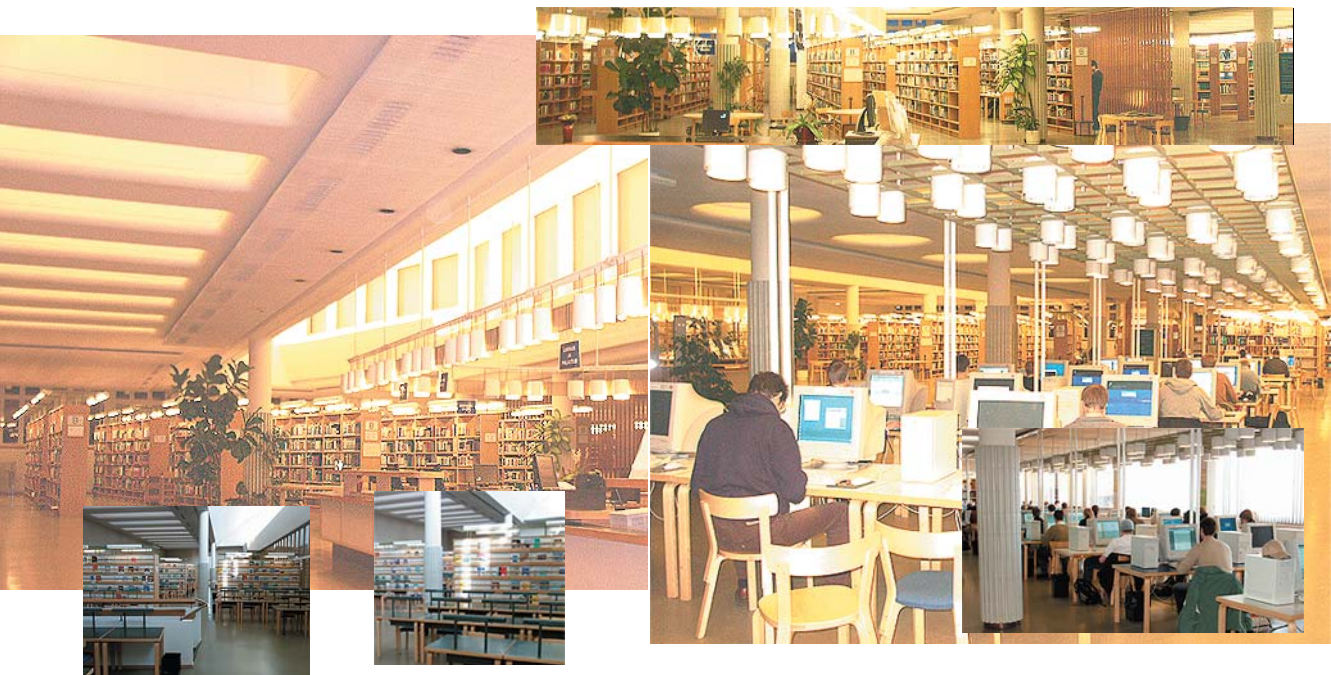

OTA-kirjasto E 4

Espoo 2005

KIRJOITETUN KOKOELMAPOLITIIKAN LAATIMISESTA

Jaana Marvia

TEKNILLINEN KORKEAKOULU

Kirjasto

OTA-kirjasto E 4

Espoo 2005

KIRJOITETUN KOKOELMAPOLITIIKAN LAATIMISESTA

Jaana Marvia

Teknillinen korkeakoulu
Kirjasto
PL 7000
02015 TKK
URL: <http://lib.tkk.fi/>
Puh. 09-451 4111
Fax. 09-451 4132
E-mail: infolib@tkk.fi

© 2005 Teknillinen korkeakoulu, Kirjasto

Julkaisu on tekijänoikeussäännösten alainen. Teosta voi lukea ja tulostaa henkilökohtaista käyttöä varten. Käyttö kaupallisiin tarkoituksiin on kielletty.

ISBN 951-22-7682-8 (PDF)

ISSN 1459-6148 (E)

URL: <http://lib.tkk.fi/Julkaisut/E4.pdf>

Espoo 2005

TEKNILLINEN KORKEAKOULU http://www.tkk.fi/		TIIVISTELMÄSIVU		
Osasto/laboratorio ja URL/verkko-osoite Kirjasto http://lib.tkk.fi/		Julkaisija Teknillinen korkeakoulu Kirjasto		
Tekijä(t) Jaana Marvia Julkaisun nimi				
KIRJOITETUN KOKOELMAPOLITIIKAN LAATIMISESTA Tiivistelmä				
<p>Raportti on tehty Teknillisen korkeakoulun kirjaston kokoelmapolitiikan taustaksi. Tavoitteena oli selvittää, miten kirjoitettu kokoelmapolitiikka laaditaan ja mitä se voi sisältää. Lähteenä käytettiin verkosta löytyviä laatimisoppaita, muita dokumentteja, kirjastojen kokoelmapolitiikkoja ja lehtiartikkeleita. Painetusta aineistosta tutustuttiin mm. American Library Association'in oppaaseen (<i>Guide for written collection policy statements</i>).</p> <p>Kirjallisen kokoelmapolitiikan avulla pyritään kirjaston kokoelmien ja kokoelmatyön tavoitteelliseen kehittämiseen. Siinä määritellään kokoelmatyön konteksti, kokoelmien kehittämisen yleisperiaatteet, esim. valintakriteerit ja painopisteet, kokoelmien ylläpitoon ja lahjoituksiin liittyviä seikkoja ja usein myös tarkempia periaatteita, jotka voidaan esittää aihealueittain tai kirjasto-yksiköittäin.</p> <p>Selvityksessä määritellään muutamia aiheen keskeisiä käsitteitä sekä kirjallisten kokoelmapolitiikkojen hyötyjä ja niistä esitettyjä varauksia. Laatimisessa tarvittavia taustatietoja luetellaan. Erilaisissa kirjastojen kokoelmapolitiikoissa ja ohjeissa käytetyistä rakenteista ja sisältöjen jakamisesta eri osiin esitetään yhteenveto. Lopuksi kerrotaan lyhyesti kokoelmien arviointiin käytettävästä Conspectus-menetelmästä.</p> <p>Kirjoitetun kokoelmapolitiikan laatimista helpottavat oppaat ja ohjeet sekä muiden kirjastojen kotisivuillaan julkaisemat politiikat, joita löytyy erityisesti angloamerikkalaisten kirjastojen sivuilta. Julistuksen tai laajemman periaatepaperin sisältö ja luonne, kuten itse kokoelmatyökin, riippuu kuitenkin kirjastosta, esimerkiksi sen missiosta ja organisaatiosta, kokoelmien aihealueesta ja rakenteesta sekä asiakaskunnasta. Periaatteiden määrittely edellyttää taustatietojen keräämistä ja laaja-alaista pohdintaa kirjastossa. Yleisluonteisen julkisen kokoelmapolitiittisen julistuksen lisäksi kirjastoissa voidaan kirjoittaa käytännön työohjeita, jotta periaatteet saadaan toteutumaan myös käytännössä.</p>				
Asiasanat (avainsanat) ja luokat kokoelmapolitiikka, kirjallinen kokoelmapolitiikka, kokoelmatyö, Conspectus				
Paikka	Vuosi	Sivumäärä	Julkaisun kieli	Tiivistelmän kieli
Espoo	2005	24	suomi	suomi
ISBN (painettu)			ISSN ja osan numero tai raporttitunnus (painettu)	
ISBN (elektroninen)			ISSN ja osan numero tai raporttitunnus (elektroninen)	
951-22-7682-8 (PDF)			1459-6148, E. 4	
URL (verkko-osoite) http://lib.tkk.fi/Julkaisut/E4.pdf				
Muuta bibliografista tietoa (painos, kuvat, taulukot, liitteet)				

SISÄLLYSLUETTELO

ESIPUHE.....	5
1. MÄÄRITELMIÄ.....	6
Kokoelmien kehittäminen.....	6
Kokoelmapolitiikka.....	7
Kokoelmien arviointi.....	8
2. KIRJALLISEN KOKOELMAPOLITTIKAN MERKITYS JA VARAUKSET.....	9
Kokoelmapolitiikan hyödyt.....	9
3. VALMISTELU.....	11
3.A. Taustatekijät.....	11
Organisaatiot ja käyttäjät.....	11
Kokoelmien ja kokoelmatyön nykytilanne.....	11
Kokoelmapolitiikan laatimisen tarkoitus ja sisältö.....	12
Kokoelmapolitiikan muotoilu ja käyttöönotto.....	13
3.B. Organisoiminen.....	14
4. KOKOELMAPOLITTIKAN SISÄLTÖ.....	15
4.A. Johdanto-osa.....	15
4.B. Yleinen osa.....	17
4.C. Syventävä osa.....	18
Conspectus.....	19
Tavoitteiden asettamisesta.....	20
5. JOHTOPÄÄTÖKSIÄ.....	21
7. KIRJALLISUUSLUETTELO.....	22
Ohjeita ja artikkeleita.....	22
Selvityksessä käytettyjä kirjastojen kokoelmapolitiikkoja.....	23
Muita esimerkkejä kirjastojen kokoelmapolitiikoista.....	24

ESIPUHE

Tämä selvitys on tehty Teknillisen korkeakoulun kirjaston kokoelmapolitiikan taustaksi. Tavoitteena oli selvittää, miten kirjoitettu kokoelmapolitiikka laaditaan ja mitä se voi sisältää. Kirjaston sisäiseen käyttöön selvitys kirjoitettiin jo vuonna 2003. Työssä on perehdytty verkossa oleviin kokoelmapolitiikan laatimisen oppaisiin ja muihin dokumentteihin, kirjastojen kokoelmapolitiikkajulistuksiin sekä erilaisiin lehtiartikkeleihin. Myös ALAn (American Library Association) painettuja oppaita on käytetty lähteenä.

Toivomme, että suomenkielisestä raportista ja lähdeluettelosta on apua muille kirjastoille. Www-osoitteet voivat muuttua ja dokumentteja myös poistetaan, niin kuin on jo käynyt tämän raportin työstämisen aikana. Lähdeluettelossa olevat osoitteet ovat toimineet kirjoitushetkellä (7.3.2005). Viitteissä mainitaan kirjoitushetkellä näkyneet www-sivujen viimeiset päivityspäivämäärät.

1. MÄÄRITELMIÄ

Kokoelmien kehittäminen

Kirjaston kokoelmien kehittämisestä käytetään englanninkielisissä kirjoituksissa termiä 'collection development'. American Library Association määrittelee käsitteen seuraavasti (1996):

“Collection development: The process of planning, building, and maintaining a library’s information resources in a cost-effective and user-relevant manner. Principal activities generally include the identification, selection, and sometimes procurement of locally appropriate materials; the allocation of the resources budget among different subjects and formats; collection management, analysis, and evaluation; liaison with library users; planning and implementation of resource sharing and related programs; and the determination and coordination of policies and procedures governing these functions.”

Kokoelmien kehittämisellä tarkoitetaan kyseisen määritelmän mukaan kirjaston kokoelmien muodostamiseen (kartoitus, valinta, budjetointi, haluttaessa myös hankinta), ylläpitoon, arviointiin ja suunnitteluun liittyviä tehtäviä, joihin kuuluu kehittämistä ohjaavien periaatteiden ja menettelytapojen määrittelemine. Nytemmin kirjastoaineistoihin kuuluvat fyysisten omistettujen dokumenttien lisäksi myös erilaiset tietoverkkojen kautta käytettävät tiedonlähteet. Saatavuus- ja käyttöoikeuskysymykset ovat korostuneet. Seuraavassa esitetään brittiläinen tyhjentävä määritelmä kokoelma-käsitteestä, jota käytettiin kokoelmien kuvailua koskeneessa selvityksessä vuodelta 1999:

“At the simplest level one can think of a ‘collection’ as being any aggregation of individual ‘items’ (also known as ‘objects’ or ‘resources’). Items may be physical or digital. Physical items include books, journals, museum artefacts, photographs, papers, etc. Digital items include Web pages, databases, images, etc. In some cases the digital items are surrogates of physical items, in others the digital items are the primary (only) manifestation of the item. Some collections are catalogues (metadata) for other collections. For example, a library catalogue, which is itself a collection, typically describes the items in one or more collections within a library. Collections may be grouped by type, by subject area, by geographic location of resources or according to some other criteria. Collections may be permanent or transient. Collections of Web resources may only exist long enough to transfer information about the collection from one application to another.” <http://www.ukoln.ac.uk/metadata/cld/study/rtf/study.rtf>

Kokoelma-käsitettä käytetään edelleen, vaikkakin saatavuus- ja tarjontanäkökohtia korostetaan joidenkin kirjastojen kokoelmapolitiikoissa.

Kokoelmapolitiikka

Kokoelmapolitiikasta (kokoelmien kehittämisen politiikasta jne.) kirjoitetaan lehtiartikkeleissa, laatimisoppaissa sekä kirjastojen julistuksissa englanninkielisin sanoin 'collection policy', 'collection development policy' tai 'CDP', 'collection development and management policy', 'acquisitions/selection policy' jne. Kirjallisesta kokoelmapolitiikasta käytetään sanayhdistelmää 'written collection (development) policy statement' eli voitaisiin puhua myös kirjoitetusta julkilausumasta, ilmauksesta tai esityksestä. Puhutaan myös ohjeista 'guidelines' ja periaatteista 'principles'. Suomenkielinen alan aineisto on vähäistä, mutta käsitettä kokoelmapolitiikka voitaneen käyttää tässä yhteydessä.

Kokoelmien kehittämisen politiikalle ja kokoelmapoliittisille julistuksille on esitetty määritelmiä esimerkiksi seuraavasti:

“A collection development policy is a statement of general collection building principles which delineates the purpose and content of a collection in terms relevant to both external and internal audiences. It would not normally include the procedures necessary for the implementation of these policies. Items which should be considered for inclusion in a collection development policy cover both an introduction to the library and its collections, and details of the subject areas collected.” The (former) Australian Council of Libraries and Information Services (ACLIS).

American Library Association rajaa käsitettä mm. seuraavasti oppaan 'Guide for written collection policy statements' toisessa ja ensimmäisessä painoksessa:

“A written collection policy clearly describes an individual library’s objectives in developing its collections and in providing access to off-site information through electronic means or document delivery. A policy offers measures of the extent to which those objectives are realized.” (1996)

“A written collection policy statement is a powerful tool that describes collection management and development practice in a systematic way that reflects the needs of the community served by the library.” (1996)

“CDPs are documents which define the scope of a library’s existing collections, plan for the continuing development of resources, identify collection strengths, and outline the relationship between selection philosophy and the institution’s goals, general selection criteria, intellectual freedom.” (1987)

Lisää määritelmiä löytyy alan kirjallisuudesta.

Kokoelmien arviointi

Kokoelmien arvioinnista käytetään yleisesti termejä 'collection evaluation', 'assessment' ja 'analysis'. Määritelmissä ja laatimisoppaissa viitataan yleisesti kirjaston nykyisten kokoelmien arviointiin vahvuuksineen ja heikkouksineen, mitä pidetään edellytyksenä tavoitteiden asettamiselle ja tieteenalakohtaiselle tarkastelulle. Kirjallisen kokoelmapolitiikan avulla pyritään nimenomaan kokoelmien ja kokoelmatyön tavoitteelliseen kehittämiseen.

Kokoelmatyön yleisten raamien lisäksi aineiston valintakriteerit ja politiikat esitetään usein ja suositellaan esitettäväksi aihealoittain tai hajautetussa organisaatiossa kirjastoyksiköittäin. Kokoelmien ja niiden kartuttamisen aihealoittaiseen nyky- ja tavoitetasojen (*existing collection strength, current collecting intensity ja desired collecting intensity*) kuvaamiseen tarjotaan ns. *Conspectus*-menetelmää (ks. kappale 4.C.).

Angloamerikkalaisissa kirjastoissa tämän selvityksen perusteella vallitsee melkoinen yksimielisyys siitä, mitä kokoelmien kehittämisen politiikalla tarkoitetaan ja mitä julistuksiin sisällytetään, vaikka rakenteeltaan kirjastojen kokoelmapolitiikat ovat hyvinkin erilaisia (ks. kappale 4). American Library Association on ohjeistanut kokoelmapolitiikan kirjoittamistyötä ainakin USA:ssa oppaillaan. Konkreettiseen hankintatoimeen liittyviä asioita ei yleensä kirjoiteta kokoelmapolitiikkaan. Käsitteiden sisältö on hyvä rajata ennen kuin kokoelmapolitiikkaa ryhdytään laatimaan.

2. KIRJALLISEN KOKOELMAPOLITIIKAN MERKITYS JA VARAUKSET

Kirjallisuudessa ja oppaissa esitetään paitsi tulkintoja siitä mitä kokoelmapolitiikka on, myös näkemyksiä siitä miten hyödyllistä kirjallisen kokoelmapolitiikan muotoileminen on, mihin niitä voidaan käyttää ja mitä rajoituksia niihin liittyy. Kirjastojen muuttuva toimintaympäristö vaikuttaa voimakkaasti kokoelmiin.

Julkaisumuotojen monipuolistuminen asettaa kokoelmien kehittämiseksi entistä suurempia vaatimuksia. Kun siirrytään tietoaisteistojen omistamisesta yhä enemmän elektronisten aineistojen (etä)käytön tarjoamiseen, kokoelmapolitiikan sekä sen avoimuuden ja julkisuuden merkitys kasvaa. Kirjalliset kokoelmapolitiikat vanhentuvat melko nopeasti ympäristön, esim. tekniikan kehityksen ja kehysorganisaation, muutosten takia. Oli kokoelmapolitiikka kirjallisessa muodossa tai ei, kokoelmatyön toimintatavat on pidettävä ajantasalla.

Kokoelmatyöhön kuuluu kirjaston kokoelmien jatkuva arviointi formaalein tai epäformaalein menetelmin. Muodollinen evaluointi on vaikeaa ja aikaa vievien selvitysten tulokset voivat olla tulkinnanvaraisia. Kokoelmien arviointia pidetään silti edellytyksenä vaikuttavan kokoelmapolitiikan luomiselle ja hyödyllisenä myös kirjastojen välisen yhteistyön ja resurssien jaon kannalta. Jos kirjastojen ydinkokoelmien ulkopuolinen kokoelmayhteistyö ylipäänsä on mahdollista, sitä edistää kokoelmapolitiikkojen koordinointi. Epäileviä näkemyksiä tosin on esitetty.

Varaukset kannattaa pitää mielessä eikä kirjallisen politiikan pidä kuvitella ratkaisevan kaikkia kokoelmien kehittämisen ongelmia. Kirjalliset ohjeet unohtuvat helposti käytännön työssä ja joskus niistä vain pyyhitään pölyt määräajoin. Politiikka tulisi kirjastossa yhteisesti hyväksyä, sisäistää ja auktorisoida sopivalla taholla. Kokoelmapolitiikan puoltajien mielestä kirjallisista ohjeista on kokoelmatyössä lukuisia etuja ja niitä voidaan käyttää eri tarkoituksiin.

Kokoelmapolitiikan hyödyt

Hyötyjä on ryhmitelty eri näkökulmista, seuraavassa yhdenlainen yhteenveto.

Kokoelmapolitiikka toimii kirjastossa suunnittelun, päätöksenteon ja toiminnan kehittämisen apuna. Kirjaston missio toteutuu kokoelmapolitiikan kautta, (kokoelma)työn tavoitteet ja prioriteetit voidaan kirkastaa ja niiden saavuttaminen arvioida, kokoelmapolitiikka toimii budjetoiminnin apuvälineenä ja tukena määrärahaneevotteluissa, kokoelmatyön vastuut voidaan selkeyttää sekä kirjastossa että kirjaston ja kehysorganisaation välillä ja kirjaston kokoelmiin liittyvät toiminnot voidaan koordinoita paremmin.

Kokoelmia koskevaa kommunikointia eri henkilö- ja sidosryhmien välillä (kehysorganisaatio ja muut asiakkaat, kirjaston työntekijät, päättäjät ja rahoittajat, muut kirjastot) kirjallinen ja julkinen ohjeistus helpottaa. Siihen voidaan vedota aineistoihin kohdistuvissa ristiriitatilanteissa ja valitusprosesseissa.

Ennen kaikkea kokoelmapolitiikka antaa puitteet ja työvälineen kokoelmien kartuttamiseen ja aineistojen valintaan esim. eri aineistotyyppien ja julkaisumuotojen kesken, siinä voidaan ohjeistaa mitä kokoelmiin on valittava kaikissa tilanteissa, mitä kokoelmiin ei sisällytetä, miten kokoelmia kartutetaan aihealoittain ja kuvata kokoelmien nyky- ja tavoitetasot.

Kirjastossa syntyy valinnoista yhtenäisempi näkemys, yhteistyö lisääntyy eri valitsijoiden kesken ja valinnat vastaavat paremmin asiakaskunnan tarpeita. Kokoelmapolitiikka auttaa päättämään, minkätyyppiset aineistot asiakkaille on parasta toimittaa kaukopalvelun tai muiden aineistojen välityspalvelujen kautta. Ohjeita voidaan antaa myös kokoelmien ylläpitoon liittyvistä tehtävistä (dupletit, karsinta, säilyttävä ylläpito, varastointi, sijoittaminen, lahjoitukset).

Lopputuloksena on aihealueittain tasapuolisempi kokoelma kuin ilman yksittäisiä valinta-tilanteita ja eri valitsijoita ohjaavia normeja. Kokoelmat vastaavat paremmin tarkoitustaan, valinnat eivät ole niin satunnaisia, puolueellisia eikä esimerkiksi aihealan edustajien aktiivisuudesta kiinni. Kokoelmatyön jatkuvuus voidaan paremmin turvata vaihtelevissa määrärahatilanteissa ja esim. uusien työntekijöiden perehdyttämisen kautta.

Kokoelmapolitiikat voivat toimia kokoelmayhteistyön ja resurssien jaon apuna tai ainakin helpottaa tutustumaan toisen kirjaston kokoelmiin ja niiden kehittämisen periaatteisiin.

Kirjallisen kokoelmapolitiikan ensisijaiset tavoitteet, käyttötarkoitukset, miksi ylipäänsä ja kenelle se laaditaan, selkeytetään ennen kuin käytännön kirjoitustyöhön ryhdytään.

3. VALMISTELU

Kirjastosta ja kokoelmapolitiikan tavoitteista riippuen laatiminen voidaan toteuttaa monin tavoin. Tehtävää pidetään vaativana ja työläänä ainakin, jos siihen sisältyy kokoelmien arviointi ja aihekohtainen osuus. Painolastia keventää huolellinen suunnittelu, järjestelmällinen eteneminen ja tehtävän rajaaminen. On päätettävä, mitä tietoja tarvitaan ja miten tiedot ovat kerättävissä.

3.A. TAUSTATEKIJÄT

Tausta-asioiden selvittäminen etukäteen voi nopeuttaa kokoelmapolitiikkahankkeen läpiviemistä ja johtaa täsmällisempään lopputulokseen. Joitain allamainituista asioista on mahdollista jättää vasta varsinaiselle projektille ja osa selvityksen tuloksista on mahdollista sisällyttää suoraan kokoelmapolitiikkaan. Taustaa selvitetään niin perusteellisesti tai lyhyesti kuin kyseisen kokoelmapolitiikan tarkoitus vaatii. Tosin kovin pinnallinen työskentely ja kokoelmapolitiikka voivat johtaa pinnalliseen lopputulokseen. Koko hankkeen aikataulusta on hyvä sopia mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Valmistelutyön pohjalta päätetään, minkälainen kirjallinen kokoelmapolitiikka laaditaan. Keskeistä on harkita, laaditaanko kokoelmapolitiikat esimerkiksi aihealoittain tai yhtenäisessä muodossa kirjasto-yksiköittäin.

Organisaatiot ja käyttäjät:

Organisaatiot

- kirjaston ja kehysorganisaation missio ja päämäärät
- kehysorganisaation kirjaston kokoelmatyölle asettamat tavoitteet ja rajoitukset
- miten kokoelmapolitiikka edistää kirjaston ja kehysorganisaation tavoitteiden toteutumista
- kirjaston rooli esimerkiksi kansallisessa kirjastoverkossa ja kokoelmavastuussa

Asiakas- ja käyttäjäkunnan analyysi

- kehysorganisaation toiminta (koulutusohjelmat, tutkimustoiminta yms.)
- kehysorganisaation huomioon otettavat erityispiirteet
- asiakaskunnan, sen tiedontarpeiden ja tiedon käyttötarkoitusten analyysi
- analyysin formaalisuudesta päättäminen: kokoelmien tulisi vastata asiakkaiden tarpeita, joten analyysin tekemisessä kannattaa nähdä hieman vaivaa

Kokoelmien ja kokoelmatyön nykytilanne:

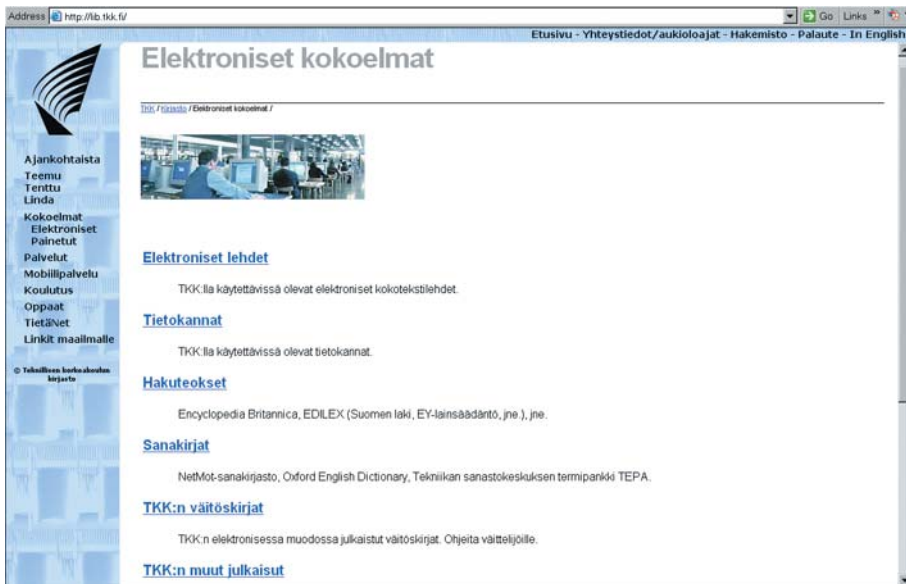
- kirjaston kokoelmien historia, tarkoitus ja tavoitteet, aihealueet, painopisteet (ydinkokoelma), poikkitieteelliset alat
- kokoelmien suuruus
- voimassaolevat käyttölisenssit
- tiedossa oleva kokoelmien kattavuus, vahvuudet ja heikkoudet
- osakokoelmat (esim. sijoitus, aineistotyyppi, julkaisumuoto), erikoiskokoelmat
- kirjaston aineistomäärärahat ja niiden allokointi tällä hetkellä

Työntekijät ja vastuunjako

- keiden työhön liittyy kokoelmien kehittämiseen ja ylläpitoon liittyviä tehtäviä
- vastuunjako, kuka viime kädessä on vastuussa kokoelmapolitiikasta
- kuka seuraa, että kokoelmille asetetut tavoitteet saavutetaan

Kokoelmapolitiikka tällä hetkellä ja hankkeet

- mitä kirjallisia kokoelmapolitiikan periaatteita noudatetaan tällä hetkellä, onko niitä
- mitä käytäntöjä ja periaatteita noudatetaan, mitä ja miten laajalti kartutetaan, valintakriteerit - kaikki aineistotyypit
- säilytys, karsinta, dupletit, sijoitus/esillepano, lahjoitukset
- mitkä (minkä aihealan) aineistot asiakkaiden oletetaan hankkivan kaukopalvelun tai muiden aineistojen välityspalveluiden kautta
- miten yhteydet kehysorganisaatioon kokoelmatyön puitteissa on hoidettu
- miten asiakkaat voivat vaikuttaa kirjaston kokoelmiin
- lähikirjastojen tai saman alan kirjastojen kokoelmapolitiikat
- kirjaston tämänhetkinen kokoelmayhteistyö
- muut hankkeet, jotka vaikuttavat kokoelmapolitiikan sisältöön, menetelmiin tai aikatauluun

Kokoelmapolitiikan laatimisen tarkoitus ja sisältö:

Tarkoitus

- miksi kokoelmapolitiikka laaditaan
- kenelle kokoelmapolitiikka on tarkoitettu, ketkä sitä käyttävät
- mihin tarkoituksiin sitä aiotaan käyttää

Sisältö, kokoelmien arviointi

- miten kokoelma-käsite ymmärretään tässä yhteydessä
- mistä näkökulmasta kokoelmia kuvataan ja minkälaisille aineistoryhmille periaatteita esitetään (aineistotyypit, julkaisu muodot, sijoitus kirjastossa, eri käyttö-tarkoitukset, aihe/tieteenala, kirjasto yksikkö)
- pitääkö esimerkiksi eri julkaisu muodoille, kuten painetulle ja elektroniselle aineistolle laatia erilliset politiikat (vrt. rakenne)

- kokoelmapolitiikan sisällön runko, mitä siihen sisällytetään ja mitä ei
- miten yksityiskohtainen ja pitkä kirjallinen ilmaisu on (vrt. aikataulu ja tarkoitus)
- malli tai opas, jonka mukaan sisältöä voidaan koota
- valmiit valintakriteerien listat, joita voidaan käyttää
- laaditaanko kirjaston kokoelmapolitiikka yleisellä tasolla vai kirjoitetaanko periaatteet lisäksi aihe/ tieteenaloittain tai kirjasto yksikköittäin yhteistyönä
- jos, niin miten tarkalla tasolla
- voidaanko aihealakohtaisia periaatteita laatia arvioimatta kokoelmia, kokoelma-tasoja

- eli arvioidaanko kokoelmia kvalitatiivisesti tai kvantitatiivisesti
- ja määritetäänkö kokoelmien nykytaso, kartuttamisen nyky- ja/tai tavoitetasot
- käytetäänkö kokoelmatasojen määrittelyssä Conspectusta tai sen kaltaista luokittelua
- millaista luokituskaavaa tai sanastoja käytetään aihealojen kuvaamiseen
- jos kokoelmat arvioidaan, milloin se tehdään

Kokoelmapolitiikan muotoilu ja käyttöönotto:

Rakenne ja mallit

- kokoelmapolitiikan rakenne: pääotsakkeet, sisällön sijoittelu johdattelevaan ja yleiseen osaan, syventäviin osioihin, liitteet
- jos laaditaan eri aihealojen tai kirjasto yksikköjen osuuksia, tarvitaanko yhteistä mallia
- voidaanko soveltaa jonkin toisen kirjaston kokoelmapolitiikan rakennetta
- miten kokoelmapolitiikka aiotaan julkaista (web-sivulla, intranetissa, erillisenä julkaisuna)

Aikataulu, käsittelyn eri vaiheet

- milloin kokoelmapolitiikan pitää valmistua
- luonnoksen käsittely kirjastossa
- asian esittely auktorisoiville tahoille, hyväksyttäminen ja auktorisoiminen
- miten kokoelmapolitiikasta tiedotetaan
- käyttöönoton ja soveltamisen varmistaminen
- päivittämissihteys, ylläpitovastuu

3.B. ORGANISOIMINEN

Vain muutamassa tässä selvityksessä käytetyssä lähteessä on kuvattu sitä, miten kokoelmapolitiikka luodaan ja kirjoitetaan käytännössä kirjastoissa. Edellä koottiin yhteen taustatietoja, joita voidaan selvittää ennen kuin hanke varsinaisesti organisoidaan.

Etukäteen pohditaan sekin, arvioidaanko samalla kokoelmia. Jos kokoelmapolitiikan laatimiseen sisällytetään kokoelmien muodollista evaluointia ja esimerkiksi Conspectuksen kaltaista inventointia, on tälle vaativalle tehtävälle varattava riittävästi aikaa, työntekijät ja tarkoituksenmukaiset menetelmät. Kokoelmapolitiikassa kuvataan kokoelmien nykytilaa ja hieman historiaakin, mutta korostetummin se on suunnittelun ja kokoelmien kehittämisen työväline. Lähtötilanne on toki jollain tavalla selvitetty tai oltava selvillä. Poliitikassa on jossain muodossa esitettävä kokoelmien tarkoitus, realistisia tavoitteita ja periaatteita, joilla kokoelmat kehittyvät halutulla tavalla. Mukana tulisi olla työntekijöitä, joilla on tähän valmiuksia.

Valmisteluun valitaan henkilöitä, joiden tehtäviin kokoelmatyö kuuluu ja jotka ovat tehtävästä kiinnostuneita. Näin kokoelmapolitiikka saadaan paremmin toteutumaan käytännössä. Henkilöitä valittaessa huomioidaan myös kirjaston kokoelmatyötä sivuavat toiminnot.

Mikäli tehtävä päätetään antaa työryhmälle, voidaan työskentelyssä noudattaa yleisiä projekti- ja tiimityöskentelyn tapoja. Hanke esitellään kirjastossa ja asiaan kuuluville sidosryhmille viimeistään projektin alkuvaiheessa.

Tärkeää on päättää, miten asiakaskunnan edustajat osallistuvat valmisteluun ja arviointityöhön tai heidän konsultoinnistaan. Sovitaan, miten yhteistyökirjastot voivat osallistua valmisteluun ja ilmaista näkemyksiään. Mikäli koko yhteistyöverkosto laatii yhtenäisen kokoelmapolitiikan, valitaan menettelytavat.

4. KOKOELMAPOLITIIKAN SISÄLTÖ

Vielä on analysoimatta itse kokoelmapolitiikan sisältö, mikä riippuu mm. kirjastosta, sen missiosta ja organisaatiosta, kokoelmien aihealueesta ja rakenteesta sekä asiakaskunnasta. Laatisoppaissa, artikkeleissa ja kirjastojen kokoelmapolitiikoissa sisältö ja elementit vaihtelevatkin jonkin verran. Pääelementtien lisäksi löytyy pitkiä listoja painettujen ja elektronisten tiedonlähteiden valintakriteereitä ja myös kirjaston sisäiseen käyttöön tarkoitettuja tarkistuslistoja ja työohjeita.

Seuraavassa esitetään käytetyistä lähteistä syntynyt yhteenvedonomainen näkemys kirjaston kokoelmapolitiikan sisällöstä. Suunniteltaessa sisältöä on otettava huomioon tietojen vanhentuminen, esim. numeraaliset tiedot, henkilökuntatiedot, tekniikan muuttuvuus. Kokoelmapolitiikka-julistuksia löytyy runsain määrin angloamerikkalaisten kirjastojen www-sivuilta. Jako johdantoon, yleiseen osaan ja ala- tai kirjastokohtaiseen syventävään osaan vaihtelee melko tavalla eri lähteissä ja on seuraavassa viitteellinen. Erilaisia rakenteita hahmottaa seuraava kaavio:

taustaa, konteksti	- johdanto/yleinen osa
yleisperiaatteet	- johdanto/yleinen osa
alakohtaiset / kirjastoyksikkökohtaiset periaatteet	- syventävä osa
eri julkaisutyypin tai osakokoelmien periaatteet	- yleinen osa, syventävä osa ja/tai liitteet

4.A. JOHDANTO-OSA

Johdanto kuvaa kirjaston kokoelmien kehittämisen ja ylläpidon **kontekstin**.

Johdanto-osassa kerrotaan, **miksi kirjallinen kokoelmapolitiikka on laadittu**, kenelle se on suunnattu ja käyttötarkoitukset. Lisäksi ilmoitetaan, miten auktorisoitu kokoelmapolitiikka on.

Tärkeää on ilmaista **kirjaston ja kehysorganisaation missio, päämäärät** sekä niitä myötäilevät kokoelmatyön tavoitteet, joilla pyritään vastaamaan kehysorganisaation ja asiakkaiden tarpeisiin. Johdanto voi sisältää kirjaston roolin ja tehtävien kuvailua kokoelmapolitiikkaan vaikuttavilta osin.

Kehysorganisaatio ja asiakas- ja käyttäjäkunta kuvataan yleisellä tasolla erityispiirteistä ja koostumuksesta mainiten. Asiakkaiden tiedontarpeita voidaan kuvata, esimerkiksi eri käyttötarkoituksiin tietoa tarvitsevien osuus koko asiakaskunnasta. Jos kokoelmapolitiikkaan kuuluu ala- tai kirjastokohtaiset osuudet, voidaan organisaation analyysia syventää kunkin osuuden taustaksi.

Johdantoon voidaan sisällyttää myös seuraavaksi mainittavia asioita, elleivät ne tule luontevammin esille kokoelmapolitiikan muissa osissa.

Lyhyessä **kokoelmien yleiskuvauksessa** kerrotaan harkinnan mukaan kokoelmien tarkoituk-

sesta, historiasta, laajoja aihealueita käyttäen aihealueista, kokoelma- ja julkaisutyypeistä ja niiden osuuksista, kokoelmien sijoituksesta ja mahdollisista erityispiirteistä. Tarkempia tietoja ja mahdollisen kokoelmapolitiikan laatimista varten tehdyn kokoelmien evaluoinnin menetelmät, tulokset ja kokoelmatasot esitetään lähinnä kokoelmapolitiikan muissa osissa. Jotkut kirjastot esittelevät Conspectuksen jo johdannossa.

Kokoelmapolitiikan alkupuolelle voidaan sijoittaa kirjaston kokoelmien **tavanomaista arviointia** kuvaileva kappale, jossa kerrotaan lyhyesti menetelmistä ja periaatteista.

Johdanto voi sisältää kappaleen **aineistojen saatavuudesta ja käytettävyydestä** eli tietoja kirjaston kokoelmätietokannoista, elektronisten aineistojen kirjasto- ja etäkäytön järjestelystä, erilaisista aineistojen käyttöoikeuksista ja -rajoituksista, jopa kaukopalvelusta.

Kirjaston kokoelmien kehittämisen ja ylläpidon **organisointi ja vastuunjako** selvitetään haluttaessa eritellen, ketkä vastaavat elektronisten aineistojen käyttöoikeuksista, ketkä muuntotyyppisten aineistokokoelmien muodostamisesta. Kehysorganisaation rooli kirjaston kokoelmien kehittämisessä voidaan määritellä. Kirjastolla voi olla kokoelmapolitiikassa erikseen kehysorganisaation laitoksille tarkoitettu osio tai ainakin maininta siitä, miten ja kenelle kokoelmapolitiikkaa koskevaa palaute esitetään. Kirjastoyksiköittäin tai aihealoittain laadituissa kokoelmapolitiikoissa mainitaan niistä vastaavat tahot.

Mahdolliseen **kokoelmayhteistyöhön** liittyvät asiat sekä viralliset tai epäviralliset yhteistyösopimukset sijoitetaan sopiviksi katsottuihin kohtiin kokoelmapolitiikkaa. Kokoelmien koordinoinnista, päällekkäisyyksistä ja painopiste- ja vastuualueista kirjoitetaan tarpeen mukaan. Lähikirjastot ja esimerkiksi yhteiseen kokoelmätietokantaan luetteloivat kirjastot ja niiden kokoelmat ovat riippuvuussuhteessa, joka ilmenee suorasti tai epäsuorasti myös kartuttamisen periaatteissa. Verkostona ja yhteistyössä toimivat kirjastot voivat laatia kokoelmapolitiikkansa yhdessä esimerkiksi siten, että yhteisen johdannon ja yleisen osan lisäksi yksittäisten kirjastojen kokoelmapolitiikat laaditaan saman mallin mukaan.

Budjetin rakenne ja kokoelmiin käytettävien **määrärahojen** jaon periaatteet ja prioriteetit esitellään sillä tarkkuudella kuin julkisesti halutaan. Myös voimassaolevien käyttöoikeuslisenssien rahoitusperiaatteita voidaan valaista. Suoranaisen määrärahaajan sijasta tai lisäksi voidaan tarkastella kokoelmien kehittämisen ja rahoituksen suhdetta - esimerkiksi mitkä ovat prioriteetit määrärahojen tai ostovoiman heikentyessä - johdannossa tai yleisessä osassa.

ALA:n ohjeessa pidetään tarpeellisenä ilmaista jo johdannossa **kirjaston kanta sananvapauteen, sensuuriin ja tekijänoikeuskysymyksiin**.

Kokoelmapolitiikan ylläpitoa koskeva teksti voidaan laittaa jo johdantoon tai kokoelmapolitiikan loppuun.

4.B. YLEINEN OSA

Yleisellä osalla tarkoitetaan tässä kokoelmapolitiikan osaa, jossa kuvataan kokoelmien kehittämisen ja kartuttamisen **yleisperiaatteet**: mitä ja miten laajalti kerätään, prioriteetit sekä aineistojen aihealoista riippumattomat kokoelmien kartuttamisen, valinnan ja ylläpidon periaatteet.

Yleisessä osassa voidaan lyhyesti, mutta tarkemmin kuin johdannossa, kuvata kirjaston kokoelmien aihealat, painopistealat (vahvuudet) ja rajoitetusti kerättävät aihepiirit (sivuavat aihealat, yleistieto, puutteet). Kokoelmien kartuttamisen tasot (collecting levels) voidaan ilmoittaa esimerkiksi ydinkokoelmalle ja sen ulkopuolisille aihealueille (ja tarkemmin aihe/tieteenalakohtaisessa osassa) tai ALAn mukaan jopa aiheesta riippumattomille aineistoryhmille tai kokoelmille. Jos kokoelmapolitiikkaan ei sisälly syventävää osaa, on yleiseen osaan mahdutettava kaikki tarpeellinen.

Kokoelmapolitiikan keskeistä sisältöä ovat tiedonlähteiden **yleiset valintakriteerit**, jotka pätevät kaiken tyypisille aineistoille: relevanttisuus, ajankohtaisuus, hinta vrt. laatu, tieteellinen taso, suhde olemassaolevaan kokoelmaan jne. Kriteereitä voidaan listata ja kertoa, mihin valintapäätökset pyritään perustamaan, konsultoidaanko aihealan asiantuntijoita, kirjallisuusarviointoja tms. Hyödyllistä on määritellä, mitä perusteita käytetään valittaessa saman teoksen eri julkaisumuotojen välillä.

Paitsi yleisiä myös **eri julkaisutyypeille soveltuvia kriteereitä** voidaan esittää. Ylipäänsä kokoelmien kartuttamista voidaan ohjeistaa ryhmitellen erityyppisiä aineistoja. Ryhmitteilyn ja jakoperusteiden sopivuus riippuu kirjastosta. Kirjastot voivat sisällyttää aineistoryhmittelyjä myös aihealakohtaiseen tai muuhun yksityiskohtaisempaan kokoelmapolitiikan osaan tai laatia erillisenä liitteenä esimerkiksi elektronisten aineistojen tai erikoiskokoelmien politiikat, jolloin yleisperiaatteet voidaan kirjata hyvinkin lyhyesti

Kriteereitä ja tavoitteita voidaan siis esittää **mainiten** seuraavia aineistojen lajeja ja piirteitä tai **niiden mukaan ryhmitellen**: aineistotyypit ja formaatit (kirjat, kausijulkaisut, sanomalehdet, oppikirjat, väitöskirjat ja muut opinnäytteet, reprintit, pehmeä- tai kovakantiset kirjat, mikrokortit, kartat, tietokoneohjelmistot, elektroniset aineistot jne.), kieli, maantieteellinen alkuperä, asiakasryhmän tai käyttötarkoituksen mukaiset kokoelmat (esim. kursikirjallisuus, etäopiskelijoiden aineisto), erikoiskokoelmat, populaari vrt. tieteellinen taso, käännöskirjallisuus vrt. alkuperäiskirjallisuus, käsikirjat/käsikirjasto, virallisjulkaisut, hankintaprosessin mukaan (jatkotilaukset, lahjat, vaihdot), erityisen kalliit aineistot, moni- ja poikkitieteelliset aineistot, kirjoittajan perusteella (esim. paikallinen), käyttöoikeus-, saataisuus- ja omistusperustein.

Mitä ei valita eli rajausten kategoriat voidaan kuvata samassa yhteydessä, omana kappaleenaan tai listanaan. Poissulkemisen yleisiä perusteita ovat aineiston fyysinen ilmiasu, taso, hinta, ikä, kieli tai maantieteellinen alue. Rajauksia ilmaistaan (myös) kokoelmapolitiikan syventävässä osassa.

Kokoelmien ylläpitoon kuuluvat toiminnot ja lahjoituksia koskevat käytännöt sijoitetaan usein kokoelmapolitiikan yleiseen osaan. Ylläpitoa voidaan valottaa paitsi yleisesti myös julkaisumuodoittain ja aineistotyypeittäin. Kyseiset toimet ja periaatteet käsitellään suppeasti.

Lahjoitusten käsittelystä ilmoitetaan, minkälaiset lahjoitukset otetaan kirjastossa vastaan, miten ne käsitellään, sijoitetaan ja miten pysyvästi ne säilytetään. Syytä voi olla mainita, voiko lahjoittaja asettaa ehtoja. Kerrotaan myös mitä tehdään lahjoituksille tai lahjoitusten osille, joita ei oteta kokoelmiin.

Kirjaston kokoelmien **karsimiseen ja poistoihin** liittyvät periaatteet ja menettelytavat ovat oleellinen osa ylläpitoa. Kokoelmapolitiikassa vahvistetaan karsimisen ja poistojen vastuunjako, kriteerit mahdollisesti eri julkaisutyypeille erikseen, miten säännöllistä karsinta on ja mitä poistetulle aineistolle tehdään. Elektronisen aineiston päivittämiseen ja ylläpitoon kirjaston www-sivustolla voidaan laatia säännöt ja esitellä ne kokoelmapolitiikassa.

Karsimisen ohella aineistojen **säilytys- ja varastointivelvollisuudet ja arkistointimiseen** liittyvät tehtävät on hyvä mainita. Dupletteihin ja kappalemääriin, teosten painoksiin ja säilytysaikoihin liittyvistä asioista kerrotaan esimerkiksi tässä kohdassa. Painettujen dokumenttien säilymiseen ja säilyttämiseen tähtäävät toimet, kuten oikeanlainen käsittely ja varastointi, sidonta, kunnostus, kadonneiden ja vahingoittuneiden kappaleiden korvaamisen ehdot voidaan kuvata. Myös elektronisten aineistojen säilytystoimet ja linkkien ylläpito www-sivustolla ja kokoelmatietokannassa kuuluvat tähän yhteyteen.

4.c. SYVENTÄVÄ OSA

Kokoelmapolitiikan käytettävyyttä parantaa, jos siinä on yleisten periaatteiden lisäksi syventävä osuus tai osuuksia. Sellainen voi olla aiheala/tieteenalakohtainen, osa- tai erikoiskokoelmaa käsittelevä, tietylle julkaisumuodolle laadittu ja/tai kirjastoyksiköittäin laadittu. Oppaissa suositellaan erityisesti alakohtaista tarkastelua, mikä edellyttää kokoelmien arvioimista. ALAn mukaan kokoelmapolitiikan alakohtainen osa kuvaa kokoelman laajuuden ja syvyyden standardoidussa, yhtenäisessä muodossa ja yksityiskohtaisella tavalla. Se sisältää kokoelman piirteiden kuvailun, kuten nykyisen kokoelman tason, kartuttamisen tämänhetkisen ja tavoitteellisen tason. Kokoelmien nykytason ja kirjaston päämäärien pohjalta voidaan määrittää tavoitteet ja pyrkiä korjaamaan identifioidut puutteet.

Kokoelmien tämänhetkistä laatua ja käyttöä voidaan arvioida kvantitatiivisin ja kvalitatiivisin, julkaisu- tai asiakaskeskeisin menetelmin, mitä voidaan käyttää hyväksi tasojen määrittämisessä.

Aiheluokittaiseen tasojen inventointiin ja tavoitteiden asettamiseen suositellaan kokoelmapolitiikan oppaissa *Conspectus*-metodologiaa. Kirjasto voi käyttää *Conspectus*tai sen kaltaista luokittavaa menetelmää valinnaisella syvyydasteella, sanallista kertovaa menetelmää (narrative style, narrative statement approach) tai niiden yhdistelmiä alakohtaisessa kokoelmapolitiikassa. Kirjastot ovat yleisesti yhdistäneet syventäviin kokoelmaperiaatteisiin sanallista kuvailua ja *Conspectus*-menetelmää. Jotkut kirjastot ovat kehittäneet *Conspectus*tusta muistuttavan tai sitä vastaavan asteikon omien kokoelmiensa kuvailuun.

Conspectus

USAlainen Research Libraries Group RLG ja sen jäsenet kehittivät Conspectus-käsitteen, menetelmän ja infrastruktuuriin 1980-luvun alussa. Sitä käytettiin kuten nykyisinkin (tieteellisten) kirjastojen kokoelmien vahvuuksien ja kartuttamisen intensiteetin arviointiin. Inventoinnissa käytettiin lomakkeita, joissa aihepiirit oli jaettu Kongressin kirjaston luokituksen mukaan. USAsta menetelmä on levinnyt erityisesti angloamerikkalaiseen kirjastomaailmaan, myös Eurooppaan. WLN Western Library Network USAssa, sittemmin OCLC, kehitti Conspectus-menetelmää edelleen, mm. tietokoneohjelmiston.

Conspectuksessa kirjaston kokoelman aihealueille annetaan numeerinen koodi/arvo nollasta viiteen, jossa 0 tarkoittaa, ettei aihealuetta tarkoituksellisesti kartuteta ja 5, että aihealuetta on kartutettu tai pyritään kartuttamaan mahdollisimman tyhjentävästi ja kaikenkattavasti. Asteikkoa voidaan käyttää ilmaisemaan sitä, miten suhteellisesti vahva tai puutteellinen nykyisen kokoelman tietty aihealue on, miten intensiivisesti aihealan kokoelmaa kartutetaan ja aiotaan kartuttaa. Näitä kolmea aspektia on nimitetty kokoelman nyky-, hankinta- ja tavoitetasoiksi. Englanniksi kyseiset tasot ovat 'existing collection strength / current collection level (CL)', 'current collecting intensity / acquisitions commitment (AC)' ja 'desired collecting intensity / collection goal (GL)'. Voitaisiin puhua myös nykytasosta ja kartuttamisen nyky- ja tavoitetasosta.

Metodologiasta väitetään olevan paljon hyötyä kokoelmien arvioinnissa ja kokoelmapoliittisten tavoitteiden asetannassa ja sitä suositellaan laajalti tässäkin työssä käytetyissä lähteissä. Voidaanko kokoelmien kehittymistä mitata tällä varsin yksinkertaistavalla asteikolla, on vaikeampi kysymys. Conspectuksen käyttöohjeet voidaan ymmärtää väärin eikä sen käyttäminen sulje pois subjektiivisuutta. Kokoelmien suhteellisen tason (levels of strength, collecting levels) mittaamisen menetelmät eivät ole vielä täysin kehittyneet. On huomattava, että kyseessä ei ole yksittäisten teosten tai osakokoelmien intellektuaalisen tason mittaaminen, vaan intensiteetti, jolla kyseisen alan aineistoa on kirjastoon kerätty, kerätään tai aiotaan kerätä. Ennen Conspectus-menetelmän käyttöönottoa on tutkittava sen sovellettavuus oman kirjaston ja sen aihealojen arviointiin, vaikka sen nykyisin sanotaan sopivan yleisluonteisena kaikille aihealoille ja myös elektronisille aineistoille. Menetelmän kannattajien mielestä Conspectusta käyttämällä voidaan raamittaa kirjaston kokoelmatyötä, välittää tietoa asiakkaille ja helpottaa kokoelmayhteistyötä.

Conspectuksen dataa voidaan esittää sanallisessa muodossa täydentämässä numeraalista kuvailua. Jos kirjasto päättää olla käyttämättä menetelmää, sen käsitteitä ja periaatteita on mahdollista silti hyödyntää sanallisissa aihealakohtaisissa tai muissa tarkemmissa kokoelmien kehittämisen tavoitteissa ja ohjeistuksissa. ALAn oppaassa ja IFLAn ohjeissa (Guidelines for a collection development policy using the Conspectus model, 2001) on kerrottu, mitä sanalliseen määrittelyyn pitäisi sisällyttää (kertova määrittely, narrative statements).

Tavoitteiden asettamisesta

Oxfordin yliopiston Bodleian kirjastossa on edellistä muistuttaen listattu yksityiskohtaisempien kokoelmien kehittämisen aikomusten ja prioriteettien asettamisessa huomioon otettavia asioita seuraavasti:

Tavoitteiden asettamisessa olisi hyvä käyttää aihealan asiantuntijoiden apua. Kokoelman/osakokoelman ”riittävyttä” on arvioitava verraten kirjaston velvollisuuksiin ja asiakkaiden oikeutettuihin odotuksiin eikä johonkin ideaaliseen kattavuuteen. Tavoitteet muotoillaan ottaen huomioon kokoelmien kehittämisen yleiset periaatteet ja prioriteetit, nykyisten kokoelmien taso sekä päällekkäisyys, rajankäynti ja työnjako muiden kirjastojen kokoelmien suhteen. Periaatteet kirjoitetaan niin yksityiskohtaisiksi, että kirjaston henkilökunta pystyy niiden avulla pääsääntöisesti tekemään valintoja käyttäen normaaleja konsultointimenetelmiä. Ilmausten tulee olla tarpeeksi selkeitä ja kattavia niin, ettei synny tulkinnanvaraisia tai kirjoittamattomia sääntöjä. Periaatteesta poikkeava käytäntö on merkittävä muistiin ja periaatteen käyttökelpoisuus arvioitava tarvittaessa uudelleen. Tavoitteiden ajankohtaisuus on käytävä läpi aika-ajoin senkin vuoksi, että uusia tutkimusalueita ilmenee ja julkaisuutuotannon rakenne muuttuu koko ajan. <http://www.bodley.ox.ac.uk/guides/bod/colldev.htm>.

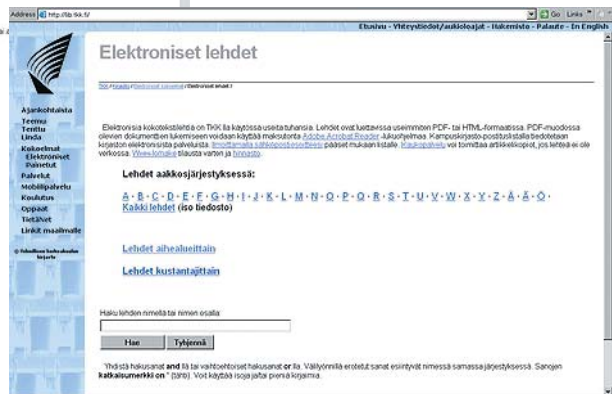

5. JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

Kirjoitetun kokoelmapolitiikan laatimista helpottavat oppaat ja ohjeet sekä muiden kirjastojen kotisivuillaan julkaisemat politiikat, joita löytyy erityisesti angloamerikkalaisten kirjastojen sivuilta. Julistuksen tai laajemman periaatepaperin sisältö ja luonne, kuten itse kokoelmatyökin, riippuu kuitenkin kirjastosta, esimerkiksi sen missiosta ja organisaatiosta, kokoelmien aihealueesta ja rakenteesta sekä asiakaskunnasta. Periaatteiden määrittely vie aikaa, edellyttää taustatietojen keräämistä ja laaja-alaista pohdintaa kirjastossa. Yleisluonteisen julkisen kokoelmapolitiikan julistuksen lisäksi kirjastoissa voidaan kirjoittaa käytännön työohjeita, jotta periaatteet saadaan toteutumaan myös käytännössä.

Dartmouth College Library on tiivistänyt kokoelmapolitiikan tarkoituksen tavalla, jossa tulee ilmi lähes kaikki oleellinen.

Kokoelmapolitiikan tarkoituksena on asettaa tavoitteita. Se identifioi asiakkaiden tarpeita ja kehysorganisaation toimintoja, joita kokoelmin tuetaan, yleiset kokoelmien kartuttamisen painopisteet sekä lyhyen ja pitkän aikavälin suunnitelmat kokoelmien kehittämiseksi (2003).

6. KIRJALLISUUSLUETTELO

Ohjeita ja artikkeleita

Arizona State Library. Archives and Public Records. Collection development training for Arizona State Libraries. [Online].

Saatavissa: <http://www.dlapr.lib.az.us/cdt/index.htm>

Australian Council of Libraries and Information Services (ACLIS). Guidelines for the preparation of a collection development policy. [Online]. Page last modified by the National Library of Australia 24-Aug-2001. (Australian Council of Libraries and Information Services was wound up 1998.)

Saatavissa: <http://www.nla.gov.au/aclis/ddack3.html>

A brief history of the RLG Conspectus. [Online]. Research Libraries Group (RLG). Last updated 9/97.

Saatavissa: <http://www.rlg.org/conspechist.html>

Collection level description : a review of existing practice. An eLib supporting study. Powell, Andy. Ed. Bath: UKOLN/University of Bath, August 1999. p. 45.

Saatavissa: <http://www.ukoln.ac.uk/metadata/cld/study/rtf/>

Dartmouth College Library. Collection Management & Development Program. Guidelines for writing collection development policies. [Online]. Last updated June 6, 2000.

Saatavissa: <http://www.dartmouth.edu/~cmdc/bibapp/cdpguide.html>

Guide for written collection policy statements. Ed. by Joanne S. Anderson for the Subcommittee to Revise the Guide for written collection policy statements, Administration of Collection Development Committee, Collections Management and Development Section, Association for Library Collections and Technical Services. 2. ed. Chicago : American Library Association, 1996. p. 36. (Collection management and development guides; 7).

Guide to cooperative collection development. Ed. by Bart Harloe for the Subcommittee on the Guide to cooperative collection development, Administration of Collection Development Committee, Collections Management and Development Section, Association for Library Collections and Technical Services. Chicago : American Library Association, 1994. p. 35. (Collection management and development guides; 6).

Guidelines for the preparation of a collection development policy. [Online]. Written by Peter Clayton, with advice and assistance from the ACT ACLIS Committee on Cooperative Collection Development. Last modified: July 28 2004.

Saatavissa: <http://www.nla.gov.au/libraries/resource/acliscdp.html> (Australian Libraries Gateway)

International Federation of Library Associations and Institutions. Section on Acquisition and Collection Development. Guidelines for a collection development policy using the Conspectus model. [PDF]. 2001. p. 11.

Saatavissa: <http://www.ifla.org/VII/s14/nd1/gcdp-e.pdf>

Smith, Elizabeth W. Using WLN Conspectus software to prepare a collection development policy. [Online]. Last modified: August 18 2004.

Saatavissa: <http://www.nla.gov.au/libraries/hosted/wln-cdp.html> (Australian Libraries Gateway)

Snow, Richard. Wasted words: the written collection development policy and the academic library. *Journal of academic librarianship*. [PDF]. 22 (3), 1996, pp. 191-194. ISSN 0099-1333.

Saatavissa: <http://www.sciencedirect.com> (Elsevier, ScienceDirect)

Steinberg, Ryan Max & Griego, Adán. Brief guidelines for collaborative collection development and management among the University of California/Stanford University Libraries. [Online]. California Cooperative Latin American Collection Development Group, 1989. Revised October 1994.

Saatavissa: <http://www-sul.stanford.edu/depts/hasrg/latinam/calafia/guidelines.html>

van Zijl, Carol. The why, what, and how of collection development policies. *South African journal of library & information science*. [Online] 66 (3) 1998, p. 99, 8 p. ISSN 0256-8861.

Saatavissa: <http://search.epnet.com> (EBSCOhost, Academic Search Elite)

Selvityksessä käytettyjä kirjastojen kokoelmapolitiikkoja

Acqweb's Directory of collection development policies on the web. [Online]. 1994-2001.

Saatavissa: http://acqweb.library.vanderbilt.edu/cd_policy.html

Bodleian Library. University of Oxford. General principles of collection development and access to resources. [Online]. Last revised 15 February 2000.

Saatavissa: <http://www.bodley.ox.ac.uk/guides/bod/colldev.htm>

Central Piedmont Community College Libraries. Collection Development Policy. [Online]. Adopted February 2002. Last modified: December 15 2004.

Saatavissa: <http://www.cpcc.edu/library/policies/cdpolicy.htm>

Columbia University Libraries. Collection development. [Online]. First page last update: 2003-11-18.

Saatavissa: <http://www.columbia.edu/cu/lweb/services/colldev/>

Electronic collections development. [Directory]. Yale University Library Web. Okerson, Ann. Ed. [Online]. Last modified: June 12, 2002.

Saatavissa: <http://www.library.yale.edu/~okerson/ecd.html>

Glendale Community College. Library Media Center. Collection development guidelines. [Online]. Last modified February 24, 2005.

Saatavissa: <http://www.gc.maricopa.edu/lmc/LMCSelectPol01.htm>

Library of the London School of Economics and Political Science. Collection development policies. Responsible for the page is Graham Camfield. [Online]. Created 21.12.2001. Modified: 26/07/2004.

Saatavissa: http://www.lse.ac.uk/library/colpol/collection_policies_home_page.htm

National Art Library. Victoria and Albert Museum. A policy for the development of the collections. Wateren, van der, Jan & Watson, Rowan. Eds. [Online]. This WWW document contains the text of the National Art Library's Collection Development Policy, published by the Victoria and Albert Museum in 1993. ISBN 0- 9521209-0-9. [Poistettu www-sivulta.]

University of Auckland Library. Collection development policy 2004(2002). [Online]. Rev. annually/February 2004.

Saatavissa: <http://www2.auckland.ac.nz/lbr/acquis/coldev.htm>

University Libraries. University of Maryland. Collection development statement: guidelines for selection of electronic publications. [Online]. Last revised: March 30, 2001. Last modified August 20, 2004.

Saatavissa: <http://www.lib.umd.edu/CLMD/COLL.Policies/epubguide.html>

University of South Carolina Beaufort Library. Library acquisition and selection policy. [Online]. Date: 02-05-96. Revised: 12-05-03.

Saatavissa: <http://www.sc.edu/beaufort/library/pages/policies/acqpol.shtml>

UT Library Online. Collection development policies, principles & guidelines. [Online]. General Libraries, The University of Texas at Austin. First page last modified: December 7, 2004.

Saatavissa: <http://www.lib.utexas.edu/admin/cird/cird.html>

Muita esimerkkejä kirjastojen kokoelmapolitiikoista

Dalhousie University Libraries. Collection Development Policy Statement. [Online]. Last revised Mar 07, 2005.

Saatavissa: <http://www.library.dal.ca/killam/collections/policy.htm>

Governors State University Library. Collection Development. [Online]. 2005.

Saatavissa: http://www.govst.edu/gsu_library/t_gsu_library.asp?id=2045

RIT Wallace Library Collection. RIT Libraries. Rochester Institute of Technology. [Online]. 2003. Page last updated: 07-Sep-2004.

Saatavissa: <http://wally.rit.edu/collections/wallace.html>

Southern Cross University Library. Collection Development Policy. [PDF]. Revised January 2003.

Saatavissa: <http://www.scu.edu.au/library/downloads/CollectionDevt.pdf>

University of San Francisco, Dorraine Zief Law Library. Collection Development Policy. [Online]. Revised January 2005.

Saatavissa: http://www.usfca.edu/law_library/cdpolicy.html

University of Western Australia Library. About our collections. [Online]. 21 April 2005.

Saatavissa: <http://www.library.uwa.edu.au/collection/>

ISBN 951-22-7682-8 (PDF)
ISSN 1459-6148 (E)